

[FATWA FALSE TEACHING'S GAZETTE PROCEDURE BASED ON ISLAMIC COUNCIL
AND KELANTAN MALAY CUSTOM 1994 IN DEALING WITH THE ISSUE OF
PERVERSION OF FAITH IN KELANTAN STATE]

PROSEDUR PEWARTAAN FATWA AJARAN SALAH BERDASARKAN ENAKMEN
MAJLIS AGAMA ISLAM DAN ADAT ISTIADAT MELAYU KELANTAN 1994 DALAM
MENANGANI ISU PENYELEWANGAN AKIDAH DI NEGERI KELANTAN

MUNA HAMZAN¹

¹Universiti Sultan Zainal Abidin, Kampus Gong Badak, 21300 Terengganu, MALAYSIA.
Email: munahamzan_10@yahoo.com

Received: 20 September 2021

Accepted: 29 September 2021

Published: 1 Disember 2021

Abstract

State Islamic Religious Administration Enactments and State Constitution are recognized as one of the sources of Islamic law in Malaysia. In the context of the state of Kelantan, Islamic Council and Kelantan Malay Custom 1994 are the point of reference to religious institutions and the state of Kelantan Syariah court in resolving the issue of abuse of faith as false teachings. However, the position of the Fatwa based on Islamic Council and Kelantan Malay Custom 1994 as authority and source of reference is still disputed by some people today. This study explores the teachings of procedure proclamation fatwa based in Kelantan Islamic Council and Kelantan Malay Custom 1994. The methodology used in this study is a literature review that is the analysis of documents such as journals, books and articles. It is hoped that this study can provide a true understanding of the position of Fatwa based on the Kelantan Islamic Religious Council and Malay Customs Enactment 1994 as an authoritative reference source and play an effective role in strengthening the Akidah Ahli Sunnah Wal Jamaah to curb any false teachings that contradict Ahli Sunnah Wal Jamaah.

Keywords: Faith, Mufti, Fatwa, Ahli Sunnah Wal Jamaah, False Teachings.

Abstrak

Enakmen Pentadbiran Agama Islam Negeri diiktiraf sebagai salah satu sumber perundangan Islam di Malaysia. Dalam konteks di negeri Kelantan, Enakmen Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994 menjadi rujukan kepada institusi agama negeri Kelantan dan mahkamah Syariah dalam menyelesaikan isu penyelewengan akidah seperti ajaran salah. Namun, kedudukan fatwa berdasarkan Enakmen Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994 sebagai autoriti dan sumber rujukan masih dipertikaikan oleh segelintir masyarakat hari ini. Objektif kajian ini akan membincangkan prosedur pewartaan fatwa ajaran salah di negeri Kelantan berdasarkan peruntukan Enakmen Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994. Metodologi yang digunakan dalam kajian ini ialah kajian kepustakaan iaitu analisis dokumen seperti jurnal-jurnal, buku-buku dan artikel-artikel. Adalah diharapkan kajian ini dapat memberi pemahaman yang sebenar tentang kedudukan Fatwa berdasarkan Enakmen Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994 sebagai sumber rujukan yang berautoriti dan berperanan besar secara efektif dalam langkah memperkasakan Akidah Ahli Sunnah Wal Jamaah bagi menyekat sebarang ajaran salah yang bercanggah dengan pegangan Ahli Sunnah Wal Jamaah.

Kata kunci: Akidah, Mufti, Fatwa, Ahli Sunnah Wal Jamaah, Ajaran Salah.

PENGENALAN

Dalam konteks negara Malaysia, kedudukan autoriti fatwa diiktiraf oleh perundangan melalui punca kuasa Enakmen Pentadbiran Agama Islam Negeri-Negeri di Malaysia. Di Negeri Kelantan Enakmen Pentadbiran Agama Islam Negeri disebut sebagai Enakmen Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994. Majlis Jawatankuasa Fatwa Negeri atau Jamaah Ulama biasanya terdiri daripada mufti dan ahli jawatankuasa Fatwa atau Ahli-ahli Jamaah Ulama yang dilantik oleh Duli Yang Maha Mulia (DYMM). Dalam aspek pemurnian dan pengukuhan akidah umat Islam di Malaysia, tanggungjawab mufti hendaklah memastikan pegangan dan amalan umat Islam di Malaysia selari dengan pegangan Ahli Sunnah Wal Jamaah, serta mazhab Syafi'i, Hanafi, Maliki dan Hambali. Sesuatu ajaran yang bertentangan dengan ajaran Ahli Sunnah Wal Jamaah boleh difatwakan sebagai sesat dan pembawa atau pengamalnya boleh didakwa atas kesalahan melanggar fatwa, dan buku yang mengandungi ajaran sesat tersebut hendaklah diharamkan. Fatwa rasmi yang dikeluarkan oleh mufti dan Majlis Jawatankuasa Fatwa Negeri atau Jamaah Ulama adalah merupakan fatwa yang diakui dan diiktiraf oleh mahkamah Syariah. Fatwa yang diwartakan juga berautoriti dan mengikat semua orang Islam dalam negeri berkenaan. Oleh yang demikian, sekiranya seseorang itu didapati melanggar dan mengingkari fatwa yang diwartakan, maka ianya menjadi suatu kesalahan. Bahkan jika disabitkan oleh mahkamah, ianya boleh dikenakan tindakan dan hukuman sewajarnya mengikut peruntukan undang-undang Islam Negeri.

KAJIAN LEPAS

Secara umumnya, kajian berkaitan fatwa dan metodologi pengeluaran fatwa telah banyak dibincangkan oleh para ulama terdahulu dan para sarjana yang lepas. Namun demikian, penulisan khusus yang menyentuh prosedur pengeluaran fatwa oleh Jawatankuasa Fatwa Negeri-negeri dan Kebangsaan di Malaysia masih memerlukan kepada kajian lanjut yang lebih komprehensif. Antara penyelidikan dan penulisan yang membincangkan tentang isu-isu berkaitan institusi fatwa, garis panduan dan metodologi pengeluaran fatwa secara teori di Malaysia ialah:

Buku bertajuk “Institusi Fatwa Dalam Enakmen Pentadbiran Perundangan Islam Negeri Sembilan” yang ditulis oleh Zulkifli Mohamad al-Bakri (2008) membincangkan tentang Sejarah Negeri Sembilan dan Enakmen Fatwa serta Mufti. Buku ini juga menghuraikan tentang perantikan mufti, fatwa, bentuk fatwa, pindaan dan kedudukan fatwa serta jawatankuasa Syariah. Buku ini lebih dalam bentuk teknikal tentang institusi fatwa di Negeri Sembilan. Maka kajian yang akan dijalankan oleh pengkaji amat perlu kerana kurangnya aspek perbincangan yang khusus berkaitan prosedur pewartaan ajaran salah.

Buku "*Manhajyyat al-Ifta' Fi al-Fiqh al-Islamiyy*" oleh Abdul Samat Musa dan Muhammad Syarif Basyir al-Syarif (2008) merupakan himpunan kertas kerja seminar kebangsaan berkenaan metodologi mengeluarkan fatwa yang dianjurkan oleh Institut Pengurusan dan Penyelidikan Fatwa Sedunia (INFAD), Universiti Sains Islam Malaysia (USIM). Buku ini mengandungi 4 topik asas berkaitan dengan metodologi pengeluaran fatwa. Pertama: Metodologi mengeluarkan fatwa di sisi mazhab empat. Kedua: Metodologi mengeluarkan fatwa di sisi ahli Fiqh Salaf. Ketiga: Metodologi mengeluarkan fatwa di sisi ahli fiqh kontemporari. Keempat: Metodologi mengeluarkan fatwa di sisi badan dan institusi fatwa.

Selain itu, buku bertajuk “Fatwa Keberkesanannya Memerangi Ajaran Sesat di Malaysia” yang ditulis oleh Farahwahida Mohd Yusof (2011) membincangkan isu yang berkaitan dengan institusi fatwa di Malaysia sama ada Jawatankuasa Fatwa Negeri dan Majlis Fatwa Kebangsaan. Buku ini menumpukan kepada kajian keberkesanan fatwa menangani ajaran sesat dan pengukuhan institusi fatwa dalam mengekang ajaran sesat. Namun penulis tidak membincangkan tentang prosedur pewartaan ajaran salah berdasarkan Enakmen Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994 yang menjadi fokus dalam kajian yang akan dijalankan ini.

Setelah penelitian dibuat terhadap kajian-kajian yang telah dilakukan oleh penyelidik terdahulu, didapati tidak terdapat kajian khusus terhadap prosedur pewartaan fatwa ajaran salah berdasarkan Enakmen Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994 dalam menangani isu penyelewangan akidah di negeri Kelantan. Ini secara langsung memerlukan kepada satu kajian terperinci, terutamanya perbincangan dari sudut prosedur untuk melihat budaya pengeluaran fatwa ajaran salah.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini memilih kaedah pengumpulan data iaitu kaedah dokumentasi (perpustakaan). Penggunaan kaedah kajian dokumentasi (perpustakaan) ini sangat penting bagi mendapatkan

maklumat berkaitan kajian dengan tepat dan jitu. Selain itu, pengumpulan data melalui analisis dokumen dipilih kerana dapat memberikan maklumat yang relevan kepada isu dan masalah kajian (Kamarul Azmi Jasmi, 2012). Kaedah ini juga merupakan salah satu cara untuk memperolehi maklumat dan fakta berkaitan dengan bidang kajian. Pemerolehan maklumat ini kebiasaannya mudah didapati melalui buku-buku, artikel dan jurnal, bahasa Melayu serta koleksi kajian ilmiah yang lepas. Dalam kajian ini, pengumpulan data-data bagi kajian ini merangkumi sumber kontemporari. Bagi penulisan kontemporari, kajian ini merujuk kepada beberapa buah buku dan jurnal yang berkaitan dengan kajian ini.

Selain itu, kajian ini juga turut mendalami peruntukan perundangan yang berkaitan dengan tajuk kajian memandangkan kajian ini berkaitan dengan perundangan Syariah. Statut-statut yang berkaitan antaranya seperti Enakmen Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994 dan Undang-undang Tubuh Negeri Kelantan.

ANALISIS KAJIAN

Prosedur Pewartaan Fatwa di negeri Kelantan adalah berdasarkan punca kuasa Enakmen Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994 di bawah peruntukan seksyen 33, 36, 37 dan 39. Malahan, dalam enakmen ini juga mensyaratkan perkenan Kebawah Duli Yang Maha Mulia Al-Sultan (KDYMM Sultan) dalam proses pewartaan tersebut. Hal ini terdapat dalam Seksyen 33 yang memperuntukkan:

1) Seksyen 33. Penubuhan Jamaah Ulama.

- i. Maka hendaklah ditubuhkan bagi maksud menasihati Majlis atau lain-lain perkara berhubung dengan fatwa yang hendak dikeluarkan mengikut mana-mana peruntukan yang terkandung di dalam Enakmen ini, suatu Jamaah Ulama yang terdiri daripada mufti sebagai pengerusi; Timbalan Mufti; dan tidak kurang daripada lapan, tetapi tidak lebih daripada lima belas orang ahli lain.
- ii. Ahli-ahli Jamaah Ulama, selain daripada Mufti dan Timbalan Mufti, hendaklah dilantik oleh Kebawah Duli Yang Maha Mulia Al-Sultan bagi suatu tempoh mengikut budicaranya dengan tauliah yang ditandatangani dan dimeteraikan mohornya dan Kebawah Duli Yang Maha Mulia Al-Sultan boleh, pada bila-bila masa, membatalkan mana-mana perlantikan itu.
- iii. Semua perlantikan dan pembatalan di bawah seksyen ini hendaklah diberitahu melalui Warta.

2) Seksyen 39. Fatwa yang diakui.

“Mana-mana fatwa yang dikeluarkan oleh Majlis atau Jamaah Ulama atau apa-apa keputusan mengenai masalah yang dibuat oleh Kebawah Duli Yang Maha Mulia Al-Sultan seperti yang dimaksudkan di bawah seksyen 36 (3), jika diperintahkan oleh

Baginda, hendaklah diwartakan”.

3) Seksyen 36. Fatwa.

- i. Mana-mana orang dengan secara bertulis, boleh meminta Majlis mengeluarkan fatwa tentang apa-apa masalah mengenai Hukum Syarak atau Adat Istiadat Melayu Kelantan, dan apabila permintaan seumpama itu diterima, Setiausaha hendaklah segera mengedarkannya kepada Pengerusi Jamaah Ulama.
- ii. Jamaah Ulama hendaklah menimbang tiap-tiap permintaan itu dan hendaklah, melainkan pada fikirannya masalah yang dikemukakan itu adalah tidak munasabah dan kerana sebab-sebab tertentu tidak patut diberi jawapan, menyediakan satu draf fatwa baginya, dan jika draf fatwa itu dipersetujui, sama ada dengan sebulat suara atau dengan suara yang terbanyak, maka pengerusi, bagi pihak dan dengan nama Majlis, hendaklah mengeluarkan fatwa.
- iii. Jika masalah yang dikemukakan itu tidak dapat diselesaikan dengan fatwa mengikut cara-cara di bawah subseksyen (2), maka Jamaah Ulama hendaklah merujuk masalah tersebut kepada Majlis yang akan mengeluarkan fatwanya dengan berpanduan kepada pandangan dan pendapat Mufti, dengan syarat, bahawa dengan sebab-sebab khusus, mana-mana masalah bolehlah disebarkan oleh Majlis kepada Kebawah Duli Yang Maha Mulia Al-Sultan untuk mendapat penentuan Baginda.
- iv. Jamaah Ulama boleh, atas daya usahanya sendiri, pada bila-bila masa, membuat dan mengisytiharkan apa-apa fatwa bagi pihak dan atas nama Majlis.
- v. Walau apa pun yang berlawanan dengan mana-mana undang-undang bertulis, Mufti tidaklah boleh disaman untuk memberi pendapat atau keterangan mengenai undang-undang Islam di dalam mana-mana Mahkamah Awam atau Mahkamah Syariah, tetapi jika di dalam Mahkamah lain daripada Mahkamah Syariah, sesuatu soalan Hukum Syarak patut diputuskan, Mahkamah itu boleh meminta Mufti memberi pendapat mengenai hal itu, dan Mufti boleh memberikan pendapatnya kepada Mahkamah itu.

Berdasarkan Seksyen 36 ini memuktamadkan bahawa setiap pernyataan yang diputuskan oleh Majlis atau Jamaah Ulama di bawah enakmen ini adalah dianggap suatu fatwa. Setiap fatwa seperti yang telah disebutkan adalah tertakluk kepada keizinan Sultan sebelum dikuatkuasakan. Apabila fatwa tersebut diwartakan, maka ia sekaligus mengikat masyarakat Islam di negeri Kelantan untuk mematuhi. Kegagalan mentaatinya boleh menyebabkan tindakan undang-undang diambil ke atas diri mereka. Sebelum diwartakan, fatwa tersebut akan diteliti oleh Penasihat Undang-Undang Negeri. Beliau akan memastikan bahasa yang digunakan adalah bahasa undang-undang untuk tujuan warta. Manakala, berdasarkan seksyen 39 Enakmen Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994, fatwa yang tidak

diwartakan dianggap sebagai keputusan mesyuarat dan dikira sebahagian daripada hukum Syarak

4) Seksyen 37. Rujukan yang mesti diikuti.

Pertama, semasa mengeluarkan fatwa di bawah seksyen 36, Majlis atau Jamaah Ulama' hendaklah pada lazimnya mengikut *qaul* muktamad Mazhab Syafi'i.

Kedua, jika Majlis atau Jamaah Ulama berpendapat bahawa *qaul* yang muktamad dari Mazhab Syafi'i boleh membawa kepada keadaan yang berlawanan dengan kepentingan awam, Majlis atau Jamaah Ulama' bolehlah dengan keizinan Kebawah Duli Yang Maha Mulia Al-Sultan mengikut *qaul* dari mana-mana Mazhab Islam yang muktabar, kecuali dalam perkara-perkara yang bersangkutan dengan akidah, maka *qaul* Ahli Sunnah Wal Jamaah hendaklah diikuti.

Undang-undang Tubuh Negeri Kelantan ini juga jelas memperuntukkan bahawa rakyat di negeri Kelantan hendaklah menganut agama Islam dengan mengamalkan mazhab feqah mengikut mazhab Syafi'i dan mazhab akidah Ahli Sunnah Wal Jamaah sebagai pegangan akidah bagi negeri Kelantan. Undang-undang Tubuh Negeri Kelantan turut mentakrifkan Ahli Sunnah Wal Jamaah sebagai mazhab yang didirikan oleh Abu al-Hassan al-Asha'ri dan Abu Mansoor al-Maturidi, serta penyokong dan pengikut mereka (Undang-undang Tubuh Negeri Kelantan, bahagian kedua, perkara 15).

Selain itu, berdasarkan seksyen 37(2) Enakmen Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994 juga turut memperuntukkan bahawa mufti hendaklah mengikut pendapat Ahli Sunnah Wal Jamaah dalam perkara yang berkaitan dengan akidah.

Dalam urusan pewartaan fatwa, terdapat beberapa proses yang perlu dijalankan oleh Jabatan Mufti Negeri Kelantan (Hisan Abdul Halim, Azman Abdul Rahman & Abdul Manan Ismail, 2019), antaranya ialah:

- i. Tiada peruntukan yang wujud di dalam Enakmen Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994 yang menyatakan tentang bentuk *sighah* sewaktu pengeluaran sesuatu fatwa.
- ii. Walaupun tiada peruntukan khusus berkenaan dengan *sighah* dalam Enakmen negeri Kelantan, namun secara amalnya *sighah* di rangka oleh Jamaah Ulama secara sepakat. Sebelum dibawa ke mesyuarat Jamaah Ulama, *sighah* akan dirangka terlebih dahulu oleh setiausaha/urusetia, kemudian *sighah* itu akan disemak semula oleh ahli-ahli dalam mesyuarat Jamaah Ulama. Sekiranya ada isu-isu teknikal ia akan diuruskan oleh Jabatan Mufti. Sekiranya dalam isu yang sama, Jamaah Ulama juga ada merujuk kepada *sighah* fatwa yang telah diputuskan di negeri-negeri lain.
- iii. Sekiranya isu tersebut datang daripada JAKIM, maka Jamaah Ulama akan melihat *sighah* yang telah digunakan dalam kertas kerja yang pihak JAKIM sediakan. Seterusnya jika dipersetujui ia akan disahkan oleh Jamaah Ulama. Bagi maksud

pewartaan, *sighah* itu akan dihantar kepada Penasihat Undang-undang. Jika ada teguran, ia akan diperbetulkan semula dalam mesyuarat Jamaah Ulama.

- iv. Bentuk *sighah* yang digunakan bukan dalam bentuk hukum tetapi “dibenarkan”, “dibolehkan” lebih kepada memberi panduan. Sekiranya sesuatu perbuatan itu boleh dilakukan lafaz “diharuskan” akan digunakan, jika sebaliknya “haram” dan “memudaratkan”. Bagi ajaran sesat, lafaz yang digunakan adalah ajaran tersebut adalah “menyeleweng” atau “menyeleweng dan meragukan” atau “meragukan sahaja”, tiada lafaz tertentu tetapi bergantung kepada masalah. Kadang-kadang bentuk *sighah* yang digunakan adalah jelas seperti “wajib”, dan “haram”.
- v. Sebagai contoh *sighah*, Keputusan Jawatankuasa Fatwa tentang Amalan Perbomohan Ibrahim Bin Mat Zain (tarikh fatwa pada 6 Ogos 2017). *Sighah* pengharaman seperti berikut: Amalan Perbomohan Ibrahim Bin Mat Zain didapati menyeleweng daripada ajaran Islam, Pengamal ajaran ini dikehendaki segera bertaubat.

Ketiga, Mesyuarat Majlis atau Jamaah Ulama Negeri Kelantan. Kemudian *sighah* tersebut akan dibentangkan di dalam Mesyuarat Majlis atau Jamaah Ulama Negeri Kelantan. Di dalam mesyuarat ini, *sighah* fatwa tersebut akan dilakukan pembetulan, pindaan atau penambahbaikan sebelum dibuat keputusan dan diluluskan.

Keempat, panjangkan Kepada Pejabat Penasihat Undang-undang Negeri Kelantan Setelah *sighah* fatwa tersebut diputuskan, maka keputusan tersebut akan dipanjangkan kepada Pejabat Penasihat Undang-undang Negeri Kelantan untuk dibuat semakan. Ketika ini, Pejabat Penasihat Undang-undang Negeri Kelantan akan membuat semakan, pindaan atau penambahbaikan sebelum diserahkan semula kepada Jabatan Mufti Negeri Kelantan.

Kelima, Perkenan Kebawah Duli Yang Maha Mulia Sultan. Setelah *sighah* fatwa telah disemak oleh Penasihat Undang-undang Negeri Kelantan, maka mufti hendaklah mengadap untuk mendapat perkenan Kebawah Duli Yang Maha Mulia Sultan sebelum sesuatu fatwa tersebut disiarkan di dalam Warta. Kemudian *sighah* fatwa tersebut akan dipanjangkan kepada Pejabat Setiausaha Kerajaan Negeri untuk proses pewartaan.

PERBINCANGAN

Peruntukan Seksyen Berkaitan Ajaran Salah Di Bawah Enakmen Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994

Bahagian Akidah, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia telah merumuskan definisi ajaran sesat sebagai:

“Sebarang ajaran atau amalan yang dibawa oleh orang-orang Islam atau bukan Islam yang mendakwa bahawa ajaran dan amalan tersebut adalah ajaran Islam atau berdasarkan kepada ajaran Islam sedangkan hakikat ajaran dan amalan yang dibawa itu bertentangan dengan ajaran Ahli Sunnah Wal Jamaah”.

Begitu juga menurut Mohd Murtadza Ahmad (2006), sesuatu ajaran itu dikenalpasti sebagai ajaran salah apabila ajaran atau amalan tersebut bercanggah dengan al-Quran dan al-Sunnah serta bercanggah dengan manhaj Ahli Sunnah Wal Jamaah. Ajaran yang meragukan pula boleh dikenalpasti melalui ciri-ciri ajaran dan modus operandi yang pelik serta bertentangan dengan perkara yang sedia maklum di dalam ajaran Islam. Timbulnya ajaran-ajaran sesat dan amalan-amalan sesat di dalam masyarakat Islam di Malaysia bukanlah perkara baru dan tidak disedari tetapi kadang-kadang ajaran-ajaran sesat itu tidak dapat dikatakan sesat keseluruhannya kerana ada bercampur aduk di antara yang salah dan yang benar.

Menurut Engku Ahmad Zaki (2007) bahawa ciri-ciri ajaran salah ialah ajaran yang jelas bertentangan dengan asas rukun Iman dan rukun Islam yang menjadi pegangan ajaran Ahli Sunnah Wal Jamaah. Antara ciri-ciri utama ajaran salah adalah:

- i) Berpegang pada akidah yang menyeleweng daripada akidah Ahli Sunnah Wal Jamaah.
- ii) Memansuhkan kewajipan yang terdapat dalam syariat Islam. Ajaran sesat juga dikenali sebagai ajaran salah, pencemaran akidah dan penyelewengan akidah.
- iii) Mana-mana ketua kumpulan, pengasas ataupun orang yang mendakyah dirinya sendiri ataupun orang lain sebagai nabi terakhir dan sebagainya.
- iv) Mempertikaikan kebenaran al-Quran dan al-Hadis. Secara dasar, ajaran sesat menafikan kebenaran isi kandungan al-Quran dan menganggap al-Hadis hanya rekaan daripada mulut-mulut. Di samping itu, kumpulan ajaran sesat juga berani mengubah ayat-ayat al-Quran dan maksudnya dengan sengaja.
- v) Mendewa-dewakan diri, pemimpin ataupun ahli kumpulan ajaran sesat tersebut secara melampau sehingga membawa kepada syirik.
- vi) Mempercayai wahyu masih turun selepas Nabi Muhamad S.A.W wafat dan mencipta hukum-hakam yang baru.

Dalam Enakmen Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994 memperuntukkan beberapa seksyen secara khusus berkaitan dengan kesalahan dan hukuman bagi pesalah yang terlibat dengan ajaran salah, antaranya dalam Seksyen 114, 119, 120, 122, 126, 127 dan 136:

Seksyen 119. Ajaran salah.

- 1) Seseorang yang menganuti, mengajar, memberi penerangan atau menyebarkan kepada orang lain apa-apa ajaran atau fahaman atau menjalankan apa-apa istiadat atau perbuatan yang bertentangan dengan Hukum Syarak atau fatwa yang dikeluarkan di bawah seksyen 36 tetapi perbuatan itu tidak terjumlah kepada *riddah*, adalah bersalah atas suatu kesalahan dan boleh, apabila disabitkan, dihukum penjara selama tempoh tidak melebihi tiga tahun dan boleh juga dihukum sebat.
- 2) Mahkamah hendaklah, sama ada pendakwaan dibuat atau tidak terhadap sesiapa pun membuat perintah supaya apa-apa bahan bertulis yang berkaitan dengan apa-apa

kesalahan di bawah subseksyen (1) dilucuthak untuk dimusnahkan atau dilupuskan dengan apa-apa cara lain.

- 3) Mahkamah boleh sama ada pendakwaan dibuat atau tidak terhadap sesiapa pun, membuat perintah supaya tertakluk kepada hak-hak pihak ketiga, mana-mana bangunan atau tempat yang digunakan untuk melakukan kesalahan di bawah subseksyen (1) dirobuhkan atau dikenakan apa-apa perintah lain yang sesuai.

Seksyen 122. Mempersendakan upacara agama.

Seseorang yang mengolok-olok, mengajuk atau mengejek-ejek dengan perkataan atau perbuatan akan amalan atau upacara yang berkaitan dengan Agama Islam, adalah bersalah atas suatu kesalahan dan boleh, apabila disabitkan dikenakan denda tidak melebihi empat ribu ringgit atau penjara selama tempoh tidak melebihi dua tahun atau kedua-duanya.

Seksyen 126. Mengaku wali.

Seseorang yang mengaku dirinya sebagai wali atau berlagak atau mengeluarkan kata-kata atau mengaku bahawa dia mengetahui kejadian-kejadian ghaib dengan menunjukkan gaya sebagai wali, adalah bersalah atas suatu kesalahan dan boleh, apabila disabitkan, dikenakan denda tidak melebihi lima ribu ringgit atau penjara selama tempoh tidak melebihi tiga tahun atau kedua-duanya.

Seksyen 127. Pemujaan salah.

Seseorang yang melakukan pemujaan terhadap alam dengan apa-apa cara atau melakukan apa-apa perbuatan yang menunjukkan memuja atau membesarkan sesuatu tempat atau benda dengan cara yang bertentangan dengan Hukum Syarak, adalah bersalah atas suatu kesalahan dan boleh, apabila disabitkan, dikenakan denda tidak melebihi empat ribu ringgit atau penjara selama tempoh tidak melebihi dua tahun atau kedua-duanya.

Seksyen 136. Menyalahgunakan ayat-ayat suci.

Seseorang yang menggunakan, mempermainkan, meniru, mencela atau mengejek-ejek dengan perkataan atau perbuatan atau menghina ayat-ayat suci Al-Quran atau Hadis atau sebarang perkataan yang dipandang suci oleh orang-orang Islam, adalah bersalah atas suatu kesalahan dan boleh, apabila disabitkan, dikenakan denda tidak melebihi empat ribu ringgit atau penjara selama tempoh tidak melebihi dua tahun atau kedua-duanya.

Seksyen 120. Mencerca agama.

Seseorang dengan cara lisan atau tulisan atau kelakuan yang nyata atau sebarang cara lain, mencerca atau disifatkan sebagai menghina atau cuba mencerca atau menghina Agama Islam, perjalanan mana-mana mazhab Islam yang sah, Pegawai Agama, Guru Agama dan Imam yang dilantik, mana-mana fatwa yang dikeluarkan oleh Majlis atau Mufti tetapi perbuatan itu tidak terjumlah kepada riddah, adalah bersalah atas suatu kesalahan dan boleh, apabila disabitkan, dikenakan denda tidak melebihi lima ribu ringgit atau penjara selama tempoh tidak melebihi tiga tahun atau kedua-duanya.

Seksyen 114. Mengeluarkan fatwa.

Seseorang yang memberi sebarang fatwa dengan cara lisan atau bertulis mengenai ajaran Islam atau Agama Islam selain dari fatwa yang dikeluarkan oleh Majlis atau Mufti adalah bersalah atas suatu kesalahan dan boleh, apabila disabitkan, dikenakan denda tidak melebihi lima ribu ringgit atau penjara selama tempoh tidak melebihi tiga tahun atau kedua-duanya dan Mahkamah hendaklah membuat perintah supaya fatwa bertulis itu dirampas dan dimusnahkan atau diuruskan sebagaimana yang diarahkan oleh Mahkamah.

Berdasarkan seksyen 114, 119, 120, 122, 126, 127 dan 136 di bawah enakmen ini, sekiranya didapati sesiapa sahaja yang terlibat dengan sebarang ajaran salah dengan bukti kukuh, maka mereka boleh dihadapkan dan didakwa di bawah seksyen-seksyen tersebut di mahkamah Syariah. Sehubungan itu, pemeliharaan dan pengukuhan akidah umat Islam perlu direalisasikan melalui kuatkuasa perundangan dan pewartaan fatwa ajaran salah atau fatwa yang bertentangan dengan fatwa yang dikeluarkan oleh Majlis Agama Islam atau Mufti dalam usaha mengekang dan menghalang penyebaran ajaran salah atau ajaran sesat daripada berkembang di Malaysia.

CONTOH FATWA NEGERI KELANTAN MENGENAI AJARAN SALAH

1) Fatwa Mengenai Amalan Perbomohan Ibrahim Bin Mat Zain.

(Kertas Mesyuarat Jamaah Ulama Bil: 7/1/2017). Kategori: Akidah. Mesyuarat Jamaah Ulama Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan yang bersidang pada 13 Zulkaedah 1438 Hijriah bersamaan 6 Ogos 2017 Bil: 2/2017 telah membincangkan isu berkaitan dengan Fatwa Mengenai Amalan Perbomohan Ibrahim Bin Mat Zain.

Pihak JAKIM memohon semua Jawatankuasa Fatwa Negeri di Malaysia, mengeluarkan fatwa tentang amalan perbomohan Ibrahim Bin Mat Zain kerana isu perbomohan beliau semakin popular mutakhir ini. Antara aktiviti perbomohan beliau yang popular ialah:

- 1.1. Tragedi kehilangan pesawat MH370. Beliau telah melakukan upacara perbomohan di KLIA. Beliau turut melakukan upacara perbomohan di pulau Sembilan, Bagan Datok Perak.
- 1.2. Kemalangan yang melibatkan mendiang Yang Berhormat Karpal Singh (bekas Adun Bukit Gelugor). Beliau melakukan aktiviti perbomohan di lokasi kemalangan di Kilometer 301.6 Lebuhraya Plus berhampiran Gua Tempurung.
- 1.3. Pilihan raya kecil Teluk Intan. Beliau membuat ramalan kemenangan Barisan Nasional dalam pilihan raya kecil Teluk Intan pada hari penamaan calon iaitu pada 31 Mei 2014.
- 1.4. Bola sepak piala dunia 2014. Beliau meramalkan kemenangan pasukan Brazil

ke atas Croatia dengan jaringan 3-1 pada 12 Jun 2014.

- 1.5 Upacara memagar Malaysia daripada serangan Nuklear Korea Utara. Berikutan dengan konflik yang berlaku di antara kerajaan Malaysia dengan kerajaan Korea Utara baru-baru ini, Raja bomoh telah melakukan satu upacara di tepi sebuah pantai untuk menyelamatkan atau memagar Malaysia daripada serangan Nuklear kerajaan Korea Utara serta untuk melembutkan hati para pemimpin Korea Utara. Dalam upacara itu Raja Bomoh telah menggunakan buluh kecil yang dijadikan teropong, dua biji kelapa, sejadah, semangkuk air laut, dan lima buah meriam buluh. Beliau menjelaskan bahawa upacara tersebut adalah upacara memagar Malaysia di udara, bumi dan air. Beliau turut mendengar bahawa seramai lima juta pengikut akan mengadakan solat hajat dan bacaan yaasin selama 44 hari bagi tujuan tersebut.

Fatwa mengenai penyelewengan amalan perbomohan beliau perlu dikeluarkan supaya ia tidak dapat mempengaruhi orang ramai. Keputusannya, setelah membincangkan perkara ini mesyuarat bersetuju memfatwakan seperti berikut,

“Bahawa upacara dan amalan perbomohan yang dilakukan oleh Ibrahim Bin Mat Zain atau raja bomoh Ibrahim Mat Zain yang mengamalkan objek-objek tertentu seperti sangkar burung Cenderawasih, tebu salak hitam, bubu, teropong buloh kuning, air telah buta, air belaga simpang tiga atau tanpa menggunakan apa-apa objek, samada untuk tujuan perubatan, perbomohan atau selainnya, adalah berunsurkan syirik dan khurafat dan berlawanan dengan hukum syarak dan haram”.

Oleh demikian, mana-mana orang Islam atau kumpulan orang Islam dilarang,

- i.) Menganut, mengamal, menjadi ahli, menjadi pengikut, mengisytiharkan diri sebagai pengikut atau,
 - ii.) Memiliki, menyimpan, mencetak, menerbit, memuat naik, memuat turun, menjual, mengedar atau menggunakan apa-apa terbitan, risalah, majalah, buku, media sosial, dokumen, rakaman audio, filem atau,
 - iii.) Mengajar, menyebarkan, mengedit, membantu, menganjur, mempromosi fahaman dan ajaran, menghadiri apa-apa upacara yang dikaitkan dengan ajaran tersebut atau menyokong apa-apa aktiviti perbomohan samada secara langsung atau tidak langsung.
- 2) Fatwa Mengenai Ajaran Salah (Haji Ahmad Laksamana, Hasan Bin Yaakub Dan Mohamad Nor Bin Seman).

- a) Status Penwartaan : Warta
- b) Tarikh Diwartakan : 03hb. Julai 1986
- c) Bertarikh Pada : 5hb Jun 1986
- d) No. Rujukan : [MUI. (Kn.) 43/78/Bhg. 2.]
- e) Akta/Enakmen : Jil 39. No. 255
- f) Kategori: Akidah
- g) Undang-Undang Majlis Ugama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1966
- h) (Enakmen Bil: 2 Tahun 1966) Pemberitahu Di Bawah Seksyen 14(3)

Pada menjalankan kuasa-kuasa yang diberi oleh seksyen 14 (3) Undang-Undang Majlis Ugama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1966, Majlis menerusi Jamaah Ulama menetapkan Fatwa sebagaimana berikut:

- 1) Setelah mengkaji isu buku “*Tajalli*” dan “Hakikat Insan” karangan Haji Ahmad Laksamana, pita rakaman ceramah atau pengajaran serta lain-lain butir-butir upacara keagamaan yang mempunyai hubungan rapat dengannya, maka didapati jelas bertentangan dengan dasar akidah dan hukum-hukum Islam kerana mengandungi kata-kata syirik, sesat, khurafat, kata-kata carut dan mereka-reka perkara yang bukan dari ajaran sebenar Ugama Islam, dengan yang demikian Jamaah Ulama bersetuju memfatwakan bahawa Haji Ahmad Laksamana Bin Omar menganuti dan menyebarkan ajaran salah.
- 2) Setelah mengkaji teks daripada pita rakaman percakapan seseorang yang digelar Hassan Anak Rimau atau Hassan Bin Yaakub dengan Pegawai Penguasa Penjara yang mengandungi butir-butir ajaran dan akidahnya dan didapati menyentuh ketuhanan Allah, Kerasulan Nabi Muhammad S.A.W dan kesucian Al-Quranulkarim, maka dengan itu bersetuju memfatwakan bahawa ajarannya adalah menyeleweng yang boleh membawa kepada kufur. Jamaah Ulama’ juga kuat berpendapat bahawa Hassan Anak Rimau adalah seorang penganut dan penyebar ajaran salah. Jamaah Ulama yang telah menghalusi amalan zikir Hassan Anak Rimau dan didapati ianya ada hubungan rapat dengan konsep ajaran dan akidahnya, maka dengan ini memfatwakan bahawa amalan zikir berkenaan adalah salah.
- 3) Setelah mengkaji isi Ajaran Muhammad Nor Bin Seman yang dikenali dengan gelaran Mat Nor Kua Supa, Machang, Kelantan, berdasarkan penyelidikan yang dijalankan oleh pihak Majlis, maka Jamaah Ulama memfatwakan bahawa ajaran dan akidahnya itu berlawanan dengan dasar akidah serta ajaran sebenar Ugama Islam, memandangkan amalan zikirnya mempunyai kaitan rapat dengan konsep ajarannya maka amalan tersebut juga adalah salah.

KESIMPULAN

Mufti merupakan golongan ulama yang mempunyai peranan yang besar bagi menegakkan syiar Islam dan memperkukuhkan institusi agama Islam di Malaysia. Selain itu, peranan besar seorang mufti juga ialah memperkasakan lagi institusi agama dalam usaha mendepani isu-isu akidah yang kian mencabar seperti ajaran salah yang bertentangan dengan pegangan Ahli Sunnah Wal Jamaah (Asya'irah dan Maturudiah). Bahkan, menjadi kewajipan kepada seluruh umat Islam di Malaysia umumnya dan di negeri Kelantan khususnya, hendaklah merujuk kepada Jabatan Mufti, Majlis Agama Islam Negeri atau pihak berautoriti agama untuk mengenalpasti kebenaran sesuatu ajaran atau amalan sebelum mengamalkannya. Tuntasnya, kaedah yang digunakan oleh institusi fatwa negeri Kelantan dalam mengistinbatkan fatwa berkaitan akidah adalah dengan cara mengenalpasti aspek-aspek yang jelas bertentangan dengan pegangan dalam Ahli Sunnah Wal Jamaah dan berpandukan Enakmen Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994. Fatwa-fatwa berkaitan ajaran salah tersebut diwartakan bertujuan bagi menghalang umat Islam terpengaruh dan terikut dengan sebarang ajaran salah.

RUJUKAN

- Cawangan Akidah 2011, Definisi Ahl al-Sunnah wa al-Jamaah, Kertas Mesyuarat Panel Kajian Akidah kali ke-42, Bahagian Perancangan dan Penyelidikan, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.
- Enakmen Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994, Bahagian II - Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan Jamaah Ulama.
- Engku Ahmad Zaki Engku Alwi, 2007. Ajaran Sesat: Mengenali Jalan Yang Terpesong, Selangor: PTS Islamika (hlm. 23, 94-95).
- Hisan Abdul Halim, Azman Abdul Rahman & Abdul Manan Ismail, Amalan Dan Kaedah Pengeluaran Fatwa Oleh Jawatankuasa Fatwa Negeri Kelantan: Analisis Awal, Universiti Universiti Sains Islam Malaysia Nilai, Negeri Sembilan, 2019.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2012. Keputusan Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam.
- Kamarul Azmi Jasmi, (2012). Penyelidikan Kualitatif Dalam Sains Sosial. Johor Bharu: Universiti Teknologi Malaysia.
- Mohd Murtadza Ahmad, Kursus Pemantapan Aqidah, di Palm Spring Golf Resort (MBI), Port Dickson pada 22hb Mei-24hb Mei 2006, anjuran Bahagian Penyelidikan JHEAINS.
- Siti Zubaidah Ismail, 2010. Menangani Ajaran Sesat Di Kalangan Umat Islam: Perspektif Undang-undang Dan Pentadbiran. Jurnal Syariah, Jil. 18. Bil. 2.
- Undang-undang Tubuh Negeri Kelantan, bahagian kedua, perkara 15.